

Een libel in het logo?

De Vlinderstichting heeft zich in haar 25-jarig bestaan niet altijd met libellen bezig gehouden. Pas in 1997 zijn de libellen onder de hoede genomen en sinds 2003 staat er ook een libel in het logo van De Vlinderstichting. Vanaf 1997 is De Vlinderstichting in samenwerking met EIS-Nederland en de NVL (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie) steeds meer bezig met het onderzoek en de bescherming van libellen.

Tegelijk met de start van het libellenwerk van De Vlinderstichting is de NVL opgericht en is de Rode Lijst opgesteld. Deze lijst is een belangrijk hulpmiddel geweest voor de steeds groter wordende aandacht voor deze soortgroep. Naast onderzoek en bescherming heeft De Vlinderstichting zich ook ingezet voor het beter bekend maken van libellen bij het publiek. Zo werd door enkele medewerkers meegewerkt aan de atlas der Nederlandse libellen, uitgegeven door onder andere de NVL. In dit artikel bespreken we een aantal bijzondere mijlpalen binnen het onderzoek en de bescherming van libellen.

Het begin

'Libellen: dartele vliegers langs de waterkant' was het allereerste libellenartikel dat in het augustusnummer van Vlinders 1997 verscheen. Hierin werd de lezer niet alleen bekend gemaakt met de diversiteit, maar ook de kwetsbaarheid van deze soortgroep. Sindsdien is het aantal publicaties over libellen alleen maar toegenomen. Destijds werd er zelfs iemand speciaal aangesteld om de libellenprojecten uit te voeren; inmiddels is dat niet meer beperkt tot één persoon. Er is een nauwe samenwerking opgezet met de Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (NVL) en EIS-Nederland, om gegevens te verzamelen en uit te wisselen. Dit is een optimale situatie voor goede advisering en onderzoek op het gebied van inrichting en beheer.

Onderzoek

Een essentieel onderdeel voor een goede bescherming is dat er voldoende kennis is van een soort. Van de meeste soorten libellen weten we echter relatief weinig. In het kader van het 'Soortbeschermingsplan hoogveenglanslibel' is de laatste jaren goed bekend geworden in welke biotoop de larven leven en hoe de soort gemakkelijk aan de hand van larvenhuidjes geïnventariseerd kan worden. Ook van soorten als donkere waterjuffer en speerwaterjuffer weten we inmiddels relatief veel over de ecologie en de eisen die de soort stelt aan zijn biotoop. De afgelopen jaren heeft de NVL onderzoek gedaan naar de noordse winterjuffer in ons land. Dit heeft in 2007 geleid tot een schitterend themanummer van het tijdschrift Brachytron dat geheel gewijd is aan de levenswijze van deze bijzondere soort.

Het zuiden rukt op

De laatste jaren duiken er steeds meer libellen op waarvoor je vroeger naar het zuiden van Europa moest afreizen. Inmiddels worden soorten als kleine roodoogjuffer

Tekst:

Jaap Bouwman &
Albert Vliegenthart

Een spectaculaire waarneming in 1996: de rivierrombout.

en vuurlibel gezien als normale soorten in ons land. De aanwezigheid van deze soorten is echter een relatief nieuw verschijnsel. Een aantal andere soorten zijn nog lang niet zover dat ze gewoon zijn in ons land. Maar we weten nu dat soorten als zuidelijke keizerlibel, zuidelijke glazenmaker en zuidelijke heidelibel zich in ons land voortplanten. Een belangrijke oorzaak van deze vestiging moet worden gezocht in het warmer worden van onze zomers en met name de winters. Hierdoor zijn soorten die afhankelijk zijn van hogere temperaturen tegenwoordig in staat zich succesvol voort te planten in ons land.

Een greep uit teruggevonden zeldzaamheden

Veel verrassender dan het oprukken van de soorten die algemeen zijn in het zuiden van Europa was de (her)ontdekking van een aantal bijzondere en beschermde soorten (zie ook het artikel '25 jaar opmerkelijk'). Een van de meest spectaculaire is de vondst van de rivierrombout in 1996 die sinds 1902 niet meer uit ons land was gemeld. Sindsdien heeft de soort alle rivieren in ons land gekoloniseerd. Tegenwoordig kunnen we nog twee andere bijzondere soorten weer in ons land aantreffen, maar die hebben zich niet zo weten uit te breiden als de rivierrombout. De donkere waterjuffer wordt sinds 1999 weer in Nederland gevonden, maar komt uitsluitend voor op enkele locaties in De Weerribben. De laatste jaren is De Vlinderstichting samen met onder andere

De zuidelijke glazenmaker plant zich tegenwoordig in ons land voort.

De vuurlibel is inmiddels een normale soort voor ons land.

Staatsbosbeheer nadrukkelijk bezig geweest met de bescherming van deze soort. Ook de oostelijke witsnuitlibel kon tot ieders verbazing opnieuw in ons land worden gevonden. Tot nu toe is de soort slechts van één locatie bekend, dus een goede bescherming is van groot belang.

Bescherming van bedreigde soorten

Hoewel een groot deel van de Nederlandse libellen in de lift zit, zijn er natuurlijk ook zorgenkindjes. Juist deze soorten hebben de grootste aandacht van De Vlinderstichting. Voor een tweetal soorten, groene glazenmaker en hoogveenglanslibel, zijn de afgelopen jaren landelijke soortbeschermingsplannen verschenen waar De Vlinderstichting nadrukkelijk bij betrokken is. De groene glazenmaker is een bijzondere soort die voor zijn voortbestaan afhankelijk is van grote oppervlaktes met krabbenscheer. In de meeste natuurgebieden wordt de soort voldoende beschermd, maar de groene glazenmaker komt ook veel voor in het agrarische gebied. De afgelopen jaren is veel aandacht besteed aan het beschermen van de soort op deze locaties.

Naast de landelijke soortbeschermingsplannen heeft De Vlinderstichting gewerkt aan lokale beschermingsplannen. Zo is er onderzoek gedaan naar de speerwaterjuffer en de gewone bronlibel in Noord-Brabant. Hierdoor is de kennis van deze soorten binnen deze provincie sterk toegenomen en komt een goede bescherming steeds dichterbij.

Communicatie

De laatste jaren heeft De Vlinderstichting veel aandacht geschonken aan het beter onder de aandacht brengen

van libellen bij zowel terreinbeheerders als natuurliefhebbers. In 2007 is het eerste libellenreservaat van ons land opgericht in samenwerking met Staatsbosbeheer en De Hynstebiter, de libellenwerkgroep Friesland. Dit betreft het gebied De Wyldemerk in de provincie Friesland. In dit gebied is het beheer gericht op het instandhouden van de bijzondere situaties voor libellen. Daarnaast is hier een route uitgezet met een aantal panelen met veel informatie over libellen. Wellicht kunnen er in de nabije toekomst meer van deze prachtige reservaten op de kaart worden gezet. Via een brochure over de 'Libellen: keurmeesters van natte natuur' wordt het belang van libellen als goede indicatorsoorten van natte natuurgebieden benadrukt. Libellen zijn soorten die nadrukkelijk profiteren van het herstel van waterkwaliteit.

Vrijwilligers als hoeksteen

De afgelopen jaren zijn veel projecten uitgevoerd door De Vlinderstichting, EIS-Nederland en de NVL, voor de bescherming van libellen. Veel van deze projecten konden onmogelijk worden uitgevoerd zonder de mensen die jaar in, jaar uit libellenwaarnemingen verzamelen. Door de inzet van deze mensen is de verspreiding van de meeste libellensoorten inmiddels goed bekend. Dit komt mede door het opzetten van monitoringsroutes. Inmiddels telt ons land 927 algemene en soortgerichte routes, die met name door vrijwilligers worden geteld. Gelukkig zijn er steeds meer mensen die geïnteresseerd zijn in libellen, wat de bescherming alleen maar ten goede zal komen.

Wandelen in De Wyldemerk

Een toch
wereld v

Na tien jaar gegevensverzameling, onderzoek en bescherming van libellen, mogen we voorzichtig concluderen dat het best goed gaat met de Nederlandse soorten.

Libellen keurmeesters van natte natuur

